

případně odmítají politiku i rasismus/antirasismus (což by měla být poloha typická pro nepolitické skinheads). Fakticky se ale obě polohy (politická i vztah k rasismu) obvykle spíše prolínají. Vztah k rasismu může být vnímán jako ryze politický, nebo může být naopak chápán jako výsostně morální téma, které s politikou nesouvisí. A naopak, politika může být odmítána, ale současně být adorován antikomunismus a vlastenectví (a dnes obvykle i antiislámský a antiimigrační postoj), nebo naopak podpora squattingu a odpor vůči politické garnituře ve smyslu odporu vůči politickému systému (což je dnes opět často spojeno s agendou podpory uprchlíků).

DO IT YOURSELF TOGETHER

Ideologie a aktivismus české hc/punkové scény

Petra Kumová

Kapitola nastiňuje počátky hardcore¹/punkové (dále jen hc/punkové) subkultury od jejího přenosu ze zahraničí do československého prostředí, přičemž věnuje prostor ideologickému, hudebnímu i vizuálnímu odlišení a vyhranění se hardcoru vůči punku a jeho vztahu k anarchistické/autonomní scéně a s ní souvisejícímu politickému aktivismu. Představuje teorie, které zasazují hc/punk do souvislosti s anarchismem a sociálními hnutími, vůči nimž může být chápán i jako důležitý prvek při budování protestních antiautoritářských hnutí v postsocialistických společnostech (Daniel 2016).

Výzkumná část se zaměřuje na sledování několika témat významných pro ideologii hc/punku. Zabývá se jejich vývojem, taktikou a rétorikou, která je provází v současnosti. Ve snaze vyhnout se složitým terminologickým debatám, které používání termínu ideologie provází (srv. Geertz 2000), chápu subkulturní ideologii jako soubor specifických hodnot, které nositelé subkultur vyznávají, norem, kterými se řídí, a postojů, jež vyjadřují; již Heřmanský a Novotná (2011, s. 94) při výzkumu subkultur definovali jako subkulturní ideologii tu, kterou se mohou subkultury odlišovat od většinové ideologie. Hlavním tématem článku je zkoumání konceptu DIY,

¹ Často citovaný doslovný překlad názvu, tj. *tvrdé jádro*, který odkazuje k přísnější ideologii nově vznikající scény, jež se formuje na základech punku.

téma veganství a ochrany zvířat, squattingu, odpor vůči komodifikaci a komercializaci subkultury a genderová problematika. Koncept DIY (*do it yourself*, tj. udělej si sám) je často vyslovovaným souslovím v hc/punku a je zároveň těžištěm, impulzem i smelovacím prvkem při tvorbě vlastní kultury, materiálních i nemateriálních hodnot, jež vybočují z klasického pojmání produkce jako generátoru zisku (Holtzman a kol. 2007). Navíc osvobozuje tvorbu od zaběhnutých norem a představ tím, že rekontextualizuje hodnoty a významy brikoláží běžných věcí a symbolů (Hebdige 2012), a poskytuje tím zcela nový prostor pro jejich vnímání.

Při sledování zejména politického aktivismu článek pojímá hc/punk jako součást anarchistické/autonomní scény, ze které čerpá inspiraci i vzorce pro kolektivní jednání a zasazuje jej do kontextu nejnovějších sociálních hnutí, která z těchto principů vychází a zároveň hledají způsoby, jak vzdorovat globalizačním procesům, hodnotám a racionalizaci dnešní společnosti a vracejí se ke sdílení a vzájemnosti (Stašová 2016). Kolektivní jednání má kromě socializačního prvku rozměr „strategický“ a je využíváno jako jedna z forem odporu k individualizačnímu a komodifikačnímu procesu, a stává se tímto jedním z důležitých momentů při uchopování přístupu k politizaci témat a aktivismu.

Výzkum se zabývá následujícími otázkami: Jak se proměňují vybraná témata ideologie hc/punku od jeho vzniku v československém prostředí? Jak se vyvíjí vnímání těchto témat a rétorika, která je s nimi spojovaná u aktérů české hc/punkové scény? Jak se promítá (jestli vůbec) proměna témat do aktivit a politického aktivismu v hc/punku? A konečně, jaký vztah má individualismus liberálního kapitalismu a tržní společnosti s individualismem, který se projevuje v hc/punkové subkultuře, důrazu na autonomii a DIY kultuře?

Výzkum je z větší části založen na datech získaných v předešlých dvou výzkumech (Kumová 2011, 2014) pře-

„Mikrofon je naše bomba“

vážně pražské hc/punkové subkultury, v rámci kterých byla kombinováno pořizování polostrukturovaných rozhovorů a zpětná reflexe dlouholeté účasti v subkultuře (posledních dvanáct let v pražské hc/punkové scéně, z nichž posledních osm let vzhledem k paralelní práci na výzkumu může být označeno jako zúčastněné pozorování) s analýzou tištěných i on-line materiálů (včetně videí a dokumentárních filmů týkajících se hc/punku) vznikajících v rámci subkultury i mimo ni. Článek vychází z pilířů ideologie, které byly předmětem vlastního výzkumu převážně pražské hc/punkové scény v roce 2011. Data sesbíraná na základě rozhovorů, pozorování a letité zkušenosti v hc/punku byla znovu analyzována a doplněna o výzkum nabourávání procesu individualizace a komodifikace skrze anarchistické taktiky a aktivismus pražských kolektivů (zkoumáno z pohledu aktérů hc/punku) v roce 2014 a čtyř rozhovorů, které proběhly v roce 2016, jež byly vedené s ohledem na zaměření současného výzkumu.

Punk + Hardcore = Hardcorepunk

Album s názvem „Hardcore '81“² od kanadské kapely D.O.A. je mnohými považováno za původce názvu nového hudebního stylu, který se téměř okamžitě rozšířil za hranice USA a který sebou kromě tvrdého hudebního žánru přinesl specifickou ideologii. Navázal na kritický postoj ke společnosti charakteristický pro punk a doplnil jej o náboj a praktiky, které měly vyprázdněnou kritiku posunout dál, jak v teorii, tak v praxi. Oprostil se od utopie a přešel od punkové rétoriky proslavené heslem *no future* k něčemu, co je s trochou nadsázky

² Hardcorové kapely, které se již navracely k ortodoxním kořenům punku, však vznikaly v USA již dříve, zhruba ve druhé polovině sedmdesátých let (Křečková 2013). Všeobecně je za první hardcorovou nahrávku považována deska kapely Middle Class z roku 1978.

DO IT YOURSELF TOGETHER

možné obsáhnout slovy *our future*. I když se distancoval od mnoha projevů punku, převzal od něj koncept DIY, stylu propracoval do tvorby kultury doprovázené vznikem nezávislých hudebních vydavatelství a subkulturálních míst. Po výtržnickém a chaotickém punku se utváří hardcorepunk (dále hc/punk), který je jeho radikálnější odnoží, jako *tvrdé jádro* často političtěji formulovaného odporu (Pixová 2011).

Důrazem na aktivní přístup k životu se snaží zbavit stigma punku, i když je svými aktivitami i hudebně s ním úzce provázán. Aktivní hardcore se sice staví do opozice pasivnímu punku, punk však nadále zůstává jeho součástí, a proto je nelze od sebe oddělovat (srv. Císař, Koubek 2012, Clark 2003, Hajdíková, Prokúpková 2011). Používáním slovního spojení hardcorepunk představují tu část *politického* punku (Charvát 2007), která je po hudební stránce punková, ale myšlenky a činy, které její aktéři³ přinášejí, ji odlišují od většiny punku, a upozadují tím hardcore, kterému po hudební stránce nemůžeme odepřít nálepku „hardcorový hudební žánr“,⁴ ale protože je odtržen od ideologie hc/punku, není ničím více než právě jen hudebním žánrem.

3 Pro jejich označení používám střídavě výrazy jako hardcoristi nebo pankáči (více zaužívané), nicméně zahrnuje i ty, jež Clark (2003) nazývá anarcho-punkeři, a také díky důrazu na přímou akci v praxi využívající anarchistické principy mohou být i anarchisty s malým „a“, jak o nich mluví David Graeber (Graeber 2002).

4 Absence hc/punkové ideologie má za následek několik zřetelných rozdílů, které se zviditelňují například na koncertech. I když v praxi kapely využívají DIY princip, tedy že si třeba koncerty organizují bez sponzorů (což může být následek toho, že sponzorování malých koncertů není tolik obvyklé), vydávají si samy desky nebo vyrábějí merch, bezesporu jej využívají zejména pro kumulování vlastních zdrojů, tj. výdělkem nikam nepřispívají, nevracejí peníze do scény. Navíc v distru se kromě merche kapely neobjevuje literatura, ziny, sbírky na podporu aktivit souvisejících se scénou atp. Kapely zpravidla vystoupení nepřerušují politicky laděnými projevy a požadavek nekouření na koncertě je spíše výjimkou. Bez odporu k drogám, který ideologie hc/punku silně prosazuje, je zde vyšší míra kuřáků a požívačů alkoholu. Průběh koncertu

Hardcore prošel oproti punku několika dalšími zásadními změnami. Zatímco punku se účastnila pouze bílá dělnická třída, hardcore pojmul díky hlubší kritice společnosti v tehdejší Americe různé rasy (příkladem může být kromě fanoušků i vznik smíšených kapel⁵ nebo „nebílych“ kapel⁶). V československém prostředí k podobné situaci nedošlo, hardcore navázal na punk v období, kdy byl přístup k etnickým menšinám, zejména Romům a také Vietnamcům, vyhocený rasistickými projevy doprovázenými i fyzickými napadeními (Daniel 2013a, Fuchs 2002). Tato situace se mění až s rostoucí převahou jedinců, kteří ostře vystupují proti rasismu ve scéně. Vyjasnění pozic výrazně pomohlo také oddělení pankáčů od skinheadů počátkem devadesátých let. Rasismus jako takový je v současnosti v hc/punku jednoznačně odmítán (otázkou je, do jaké míry může být přítomný skrytý rasismus), což ale zastoupení menšin v subkultuře nezměnilo. Mezi důvody může patřit již avizovaná ztížená přijatelnost atributů subkultury, co se týče druhu aktivit, ke kterým inklinuje, drsnější hudby a s tím propojená výrazná image, striktnějších pravidel (vegetariánství, veganství, straight edge, aktivismus, vyrovnávání rolí žen a mužů atp.), nebo třeba fakt, že například mladší romské populaci je díky podobné životní situaci s životem v černošských ghettech, odkud hip hop pochází, bližší spíše hiphopový žánr (Radostný 2008).

Oproti punku texty hc/punkových kapel nadále zcela neoplyvají deziluzí a pasivitou, ale nabízejí mnohdy přímější a realističtější pohled, *vyhraněná politická poselství* (Worley in Daniel 2016, s. 88), témata se pohybují na škále od depresivní diagnózy společenské situace

při tanci má jinou dynamiku, moshování mnohdy není tak ohleduplné jako na koncertech hc/punkových kapel.

5 Yaphet Kotto, Dead Kennedys.

6 Bad Brains byla čistě černošská kapela.

až po mobilizaci k aktivitě. Často také zrcadlí osobní rozpoložení a životní příběhy členů kapely. Vyjádření situace Roberta „Jimmy“ Vlčka (Fuchs 2002, s. 128) v *A-kontra* (č. 22–24/1992) zachycuje proměnu, která začíná být patrná v textech domácích hc/punkových kapel. Texty jsou prostředkem k šíření myšlenek a je potřeba k jejich tvorbě přistupovat obezřetněji, dát jim smysl a vážnost:

(...) Nějak mě přestávalo bavit zpívat o chlastání, nepřišlo mi to nijak pozitivní a začal jsem to považovat za hloupost. Chtěl jsem udělat kapelu... myslím, že můžu říct politickou. Chtěl jsem, aby ta kapela byla politická v tom smyslu, že se bude vyjadřovat ke všem věcem vážně.

Hudební publicista Josef Vlček ve svém díle o hudebních alternativních scénách sedmdesátých a osmdesátých let dochází při porovnávání hardcorových a speed metalových kapel k podobným zjištěním. Texty hardcorových kapel jsou oproti těm metalovým, které obsahují fantazijní prvky, spíše realistické. Záměrem textů je sdělit fanouškům postoj a názory na vybrané téma a případně je tím povzbudit k diskuzi, v lepším případě také k aktivitě (Vlček 2001). Bylo by však chybné domnívat se, že texty jsou strohé a bez jakéhokoliv nároku na umělecké zpracování. Je ale spíše výjimečné, že „(...) by byl problém text hardcorové kapely pro jeho introspektivní formu dešifrovat“ (Pokorný 2015, s. 35).

Kritické a radikální texty doplňuje hlasitější, energičtější a údernější hudba než v punku, na kterou reagují i nové taneční kreace. Klasické chaotické pogo víceméně střídá mosh s bojovými prvky, stage diving, two step, head walking (v Čechách a na Slovensku spíše nerozšířený), wall of death, *hromady a veslování* a také nová gesta vyjadřovaná při koncertu. Na období neempatického a agresivního moshování reaguje hc/punk

Mikrofon je naše bomba"

častým apelem na tolerantní a společně prožívaný tanec, který neohrožuje ostatní, zejména ženy, jež jsou v něm právě kvůli vzpomínané agresivitě spíše menšinově zastoupené (Hajdíková, Prokūpková 2011).

Oproti klasickému punku více klade důraz na sdílení zkušeností, spolupráce i ideologie se scénami, které jsou jí prostorově i kulturně vzdálené. Koncept sdílení formuluje třeba autor hc/punkového politického zinu *Choroba* myslí Bořík takto:

Hardcore by měl nabízet přesně to, co nabízel na svém začátku – prostor, respektive svobodný prostor. Hardcore za tebe nic neudělá, ale dává ti obrovský prostor pro tvoji aktivitu, kreativitu, pro zrealizování tvých nápadů, pro naplnění tvého života, nabízí ti síť přátel po celém světě, kteří jsou na tom stejně jako ty, a co víc, jsou ochotni ti pomoci. Dává šanci pro to, aby ses přidal. (Bořík in Samuel 2014a)

Propojování scén⁷ není žádnou novinkou, Císař a Kouček (2012) píšou o propojování hc/punku i s jinými subkulturami. Charvát (2007) shledává, že mezi punkem a dalšími druhy hudby neexistuje jasná dělicí čára, protože punk ovlivnil i subkultury mládeže, které nejsou primárně politické (skate, techno a hip hop). K podobnému závěru dochází ve svém článku o historii skejtovo-punkových zínů Šaman (Lógr a kol. 2016, s. 47), který považuje skateboarding a hc/punk kvůli společným zájmům za „dva světy, které spolu žijí v dlouhodobé symbióze“.

⁷ Pro účely této práce používám označení scéna pro konkrétní geograficky vymezenou scénu (česká, pražská, brněnská atp.), jež je v různé míře složená ze skupin, tzv. idioskultur amerického sociologa Gary A. Finea, které ve vzájemné interakci využívají společný systém znaků, víry, znalostí a chování (Heřmanský, Novotná 2011).

Svémi aktivitami, ideologií a praktikami se při mnoha aktivitách protíná s anarchistickou/autonomní⁸ scénou, z čehož kooperací aktérů vznikají často společně zastřešující kolektivy aktérů z různých hudebních subkultur a hnutí. Kolektivy, kterých se dnešní hardcoristé účastní, čerpají inspiraci pro jednání z anarchistického hnutí (Bastl 2011, Clark 2003, Kumová 2011, 2014⁹, Mazel 1998), proto je v této práci chápu jako součást anarchistické/autonomní scény. Vůči hc/punku jako součásti anarchistické/autonomní scény se však zformulovala řada kritiky, která aktivity a projevy hc/punku

8 Označení autonomní hnutí či autonomní scény se objevuje kolem roku 1981 v Německu, odkud přichází po roce 1989 do Československa, kde se postupně aklimatizuje (Daniel 2016). Autonomní hnutí spočívá na vytváření samosprávných skupin a prostorů, kultury i odlišného módního stylu, které narušují homogenitu majoritní společnosti. Kromě anarchistů hnutí spojuje radikální ekology, bojovníky za práva zvířat, feministická hnutí, antifašisty, v Německu se na jeho okrajích pohybovali i sympatizanti levicových teroristických skupin. V českém prostředí, na rozdíl od německé autonomní scény, se autonomně vymezují proti skupinám, které se hlásí k autoritářským formám marxismu (trockisté nebo stalinisté). Svého času byla za autonomy považována alternativní mládež sdružující se kolem časopisu *Autonomie*, která se pohybovala kolem kulturně-sociálního centra Ladronka (Mazel 1998). V současnosti bychom mohli mluvit o aktivistech spolupracujících v autonomním infocentru Salé a v Autonomním sociálním centru Klinika. Anarchisté samotní rozlišují mezi autonomní a anarchistickou scénou, více ke schematickému rozdělení postojů obou proudů podle jednoho z hlavních představitelů sociálních anarchistů P. Wohlmutha, viz Bastl (2011, s. 97). Označení autonomní od začátku 21. století přejali od levicových hnutí neonacisté ve snaze zaměřit se na aktuální témata a získat atraktivní stylizaci, kterou zároveň odcizí svým nepřítelům. Autonomní nacionalisté přebírají od levice kromě strategií (přejímání levicové symboliky a rétoriky, militantní forma boje) i vizuální kontext (Black block styl) (Vejvodová 2011).

9 V předešlých dvou výzkumech pražské hc/punkové scény se ukázalo, že i když se aktéři převážně neoznačují jako anarchisté, v praxi používají a akcentují některé principy, které považují za anarchistické, jako například: rozhodování konsenzem, nehierarchické a neformální fungování, rovnost všech, autonomní jednání, přímá akce, solidarita, kolektivní zodpovědnost, decentralizace, vytváření vlastních hodnot, odpor proti stereotypům veškerého charakteru a proti systému jako takovému, zejména však kapitalismu. Anarchie pro anarchisty není chaosem, jak se velmi často ve společnosti na trauje, ale „specifickou formu společenské sebeorganizace, spočívající na antiautoritářství, dobrovolné dohodě a kooperaci“ (Charvát 2007, s. 112).

považuje za její brzdu.¹⁰ Mazel přisuzuje hc/punku rovinu „uměleckého“ projevu (anarchistické) kontrakultury“ (1998, s. 176), zatímco dle Charváta (2007) má hc/punk v anarchistickém prostředí jistý dopad, zároveň má téměř nulový dopad na marxistické skupiny.

Svým důrazem na politickou aktivitu a ideologii, která je v ostrém kontrastu s analogickými normami a hodnotami dominantní kultury (například odmítání konzumu, způsobů stravování, genderových stereotypů) a výrazně ji neguje v procesu politického radikalismu, je hc/punk kontrakulturou (Smolík 2010; podobně Pixová 2011), i když Marchart (2003) za kontrakulturu označuje pouze tu, která zahrnuje do svého repertoáru politické jednání na *makro úrovni*, v protikladu k subkulturám, které symbolickými formami resistance nepřesahují *mikro úroveň* každodenního života. Svoji opakovanou a dlouhodobou participací v anarchistické/autonomní scéně a antifašistickém hnutí a také při mnohých aktivitách přesahujících mikroúroveň jednání (například Food Not Bombs, squatting), aniž by ale splňoval měřítko pro „makro“ politiku (organizovaný politický aktér, univerzální politický program, zápas o hegemonii), hc/punk tuto teorii zpochybňuje.

Počátky hc/punku v Československu

Hardcore se v českém prostředí objevuje ve druhé polovině osmdesátých let, i když třeba publicista Luboš Vlach v zinu *Šot* (Hrabalik b. d., článek a) situuje začátky hardcoru již do počátku osmdesátých let, zároveň formuluje pilíře ideologie následovně:

¹⁰ Názorům pankáčů o pozici hc/punku v a/a scéně v souvislosti s protesty proti MMF a Světové bance se částečně věnuje Daniel (2016, s. 97–99).

Nějaký pra pra prazáklady tu počátkem osmdesátých let sice už určitě byly, ale očividným se hardcore stal až začátkem a během druhé poloviny onoho desetiletí. Hc decentralizaci artificiální kultury jako takové. ŽÁDNÁ hierarchie se prostě neuznává. Hardcore je celosvětově působící hnutí, stavící se jako „reálná a stabilní alternativa vůči tomu, co zábavní průmysl předkládá mladým lidem“. Hc je projevem snahy o PŘIROZENOST ve svém cítění a projevu (viz Vokno 18/90). Přirozenost stejná při produkci umění, jako při jeho konzumaci... Výroba i spotřeba na stejné úrovni...

Atmosféra na hc/punkovém koncertě (foto: Martin Semenyšin).

...fon je naše bomba"

Častěji se však objevuje situování počátků hardcore do poloviny osmdesátých let (podobně Fuchs 2002). Banán jako jedna z nejznámějších osobností československé hc/punkové scény konstatuje, že se jeho přenos do ČR opozdil o deset let, vznikal v podstatě na stejných základech jako v Americe:

V Československu měl nástup hardcore vlastně stejný průběh jako v Americe, jen to přišlo s desetiletým zpožděním. Šlo o protirežimní až protispolečenské kapely s tím rozdílem, že v Americe se navázeli do Reagana a u nás do Husáka. Koncept byl ale velmi podobný. (Banán in Rychetský, Mathé 2009)

V úplných počátcích je pro české pankáče kromě rychlejší a tvrdší muziky téměř neznámý jeho původní americký obsah. Dochází k protichůdným názorům ohledně hudebního žánru, také vznikají odlišné interpretace tohoto nového pojmu. Někteří punkeři odmítají jeho používání, pro jiné hardcorevé texty postrádají hlubší smysl, hudební publicisté někdy přiřazovali k tomuto žánru nesprávné kapely. Ani samotní hudebníci, kteří se k tomuto žánru hlásili, nebo naopak nehlásili, v tom neměli jasno. Robert „Jimmy“ Vlček v seriálu *Bigbít* (goSatanego666 2013) při rozboru slovního spojení hardcore, které poněkud bizarně vysvětluje v souvislosti s tvrdým pornem, uzavírá, že: „(...) hardcore punk vlastně znamená ten nejtvrdší z punku“ (Hrabalik b. d., článek b).

Hc/punková scéna v Československu, stejně jako v USA i Velké Británii, hledá svou identitu ve vymezení se od zkomercializovaného punku. Negativní postoj zaujímají mnozí českoslovenští hardcoristé také vůči metalu, který je některými považován za primitivní (Vlček 2001), i když koncem osmdesátých let vznikají hardcorevé kapely i z řad stoupenců extrémního metalu (Fuchs 2002). Za průkopníky hardcoreu v Čechách jsou považovány především Kritická situace a Michael's

DO IT YOURSELF TOGETHER

Uncle, nejenom hudebně, ale i ideologicky, po hudební stránce zejména kapely Insania a Našrot, na konci Balaclava a Testimony.

Hc/punk od svých počátků až do současnosti pro- vází diverzita ve stylu¹¹ a protiklady v názorech. Ještě po roce 1989 část pankáčů inklinovala k rasismu a také stála za většinou násilných akcí proti Romům a barevným cizincům (Daniel 2013a). Roztržky a barevné napadání se přeneslo i mezi tyto skupiny a fyzické skinheadi zůstávali rasističtí a stále častěji útočili na punkery, kteří pod vlivem antirasistických ideologií zahraničních scén i této interakce postupně přejímali antirasistické postoje. Katalyzátorem k rozdělení scény byl zejména konflikt v roce 1991, kdy skupina neofašistických skinheadů napadla anarchistickou demonstraci (Bastl 2001). Punková subkultura se následně profilovala do dvou protikladných pozic: úzce subkulturního „politického“ punku (anarchopunku a crust punku¹²) a „nepolitického“, mainstreamovějšího punku („alkopunku“). Názorový odklon skinheadů, kteří do poloviny devadesátých let pokrývají celou politickou škálu, se poté ustálil někde na rozmezí umírněnější krajní pravice (Daniel 2013b, viz soustavné zpracování Charvát v předchozí kapitole). Jako antifašistickou a antirasistickou je možné vnímat punkovou subkul-

11 Heřmanský, Novotná (2011) si všímají propracovanosti stylu u pankáčů, metalistů a skinheadů (na rozdíl od „mániček“ z šedesátých let, které kombinovaly prvky hippies, rockerů i mods) díky podomácku vyráběným kouskům nového oblečení a doplňků. Zajímavostí je, že první českoslovenští pankáčové hledali inspiraci zejména v teenagerskému časopise Bravo, který mnozí distribuovali mezi sebou (Fuchs 2002). Do stylu kromě vizáže patří také způsob vystupování a slang (Hebdige 2002), správné zvolení stylizací, tedy aktivním využíváním předmětů, se dle Clarka (Clark et al. 1993 in Heřmanský, Novotná 2011) vytváří pocit sdílené kolektivní identity se sdílenou ideologií.

12 Analogicky řečeno, anarchopunk a crustpunk jsou po hudební stránce druhou stranou téže ideologické mince, kterou sdílí hc/punk.

tu až od devadesátých let a antirasismus je dodnes silným pilířem ideologie, což je vidět na reakci anarchistické/autonomní scény na prorůstání neonacismu do subkulturních scén vytvořením kampaně *Good night white pride*, která se záhy stala výraznou doménou hc/punkové subkultury (Daniel 2016).

Fuchs (2002) poukazuje na skutečnost, že při počátečním tvarování punku v ČR se kromě zmíněného rasismu mezi pankáči objevoval sklon k násilí, drogám, alkoholu a elitářství. Situace s požíváním alkoholu a drog se částečně změnila rozšířením hnutí Straight edge ve scéně, které se k nám dostalo z USA. Vzniklo částečně jako reakce na neukázněnost v požívání drog části fanoušků, ale také jako obrana mladších fanoušků, kteří byli kvůli věku stigmatizováni značkou X na hřbet ruky, jež sloužila jako výstražné znamení, které signalizovalo zákaz nalévání alkoholu. Tento znak, nošený zprvu jako symbol studu, začal být pro mnohé (i starší) sebevyjádřením a symbolem hrdosti a do dneška je symbolem straight edge hnutí (Haenfler 2006). Dalším mezníkem byl rozpor ve scéně kvůli tíhnutí k náboženství Hare Kršna, který propojil vegetariánství, hardcore a spiritualitu, ale také kvůli křesťanskému punku.¹³

Vznikající hc/punková scéna přebírá ideologii částečně ze zahraničí, kromě zmíněného straight edge hnutí a odporu proti rasismu například boj za práva zvířat, boj proti benzinovým stanicím Shell a restauracím McDonald. Částečně navazuje na témata, která již byla v československém prostředí etablovaná z dřívějších dob, jako odpor proti povinné vojenské služ-

13 V současnosti není náklonost ke křesťanství v české scéně znatelná, jak tomu bylo například u kapel, které vznikaly kolem slezské crew jako Lovejoy, Skream!, Raincoat34 a John Ball. Neznamena to nutně, že takové kapely v současné době neexistují, spíše, že to o nich není známo, protože se tak neprezentují ani kapela, ani jejich samotní členové, jako například současná slovenská kapela The Wilderness, která odkazuje v textech na křesťanskou filozofii citací z bible, viz: <http://bandzone.cz/thewildernesstt?at=info>.

bě a militarizaci, proti kterým se v roce 1991 odehrály v Československu četné demonstrace. Široce podpořená byla po roce 1990 témata ochrany životního prostředí a ekologická témata. Vzniklé skupiny jako ALF (Animal liberation front) a Animal S.O.S stály při ALF du protestu proti Velké Pardubické v roce 1992 (Bastl 2001).

Zajímavostí československé DIY scény je množství fanzinů, které od začátku devadesátých let až do současnosti podle analýzy zinů Filipa Fuchse vystoupalo až na rekordních 300 titulů od hc/punkových, anarchických, politických, metalových až po ziny neonacistické (Fuchs 2013, s. 143–148). Tento počet je o to zajímavější, když se v prvním článku o československé (ponejvíce pražské) punkové scéně v kultovním časopise *Maximum Rocknrollu* dočteme, že autor L. Haase po návštěvě pražských pankáčů v roce 1986 shledává téměř nemožným najít zde nějaké fanziny (Haase b. d.). Fanziny se začaly objevovat po prvním Rockfestu a jejich počet rekordně vystoupal až koncem devadesátých let, přičemž Fuchs (tamtéž) uzavírá, že za období 2010–2013 počet vzniklých fanzinů o něco málo překračuje počet dvaceti.¹⁴ Nicméně dodává, že se výrazně zlepšila jejich kvalita, s čímž nelze polemizovat. Neznalce dnešních hc/punkových/anarchisticko/autonomních zinů by mohla zaskočit často vytríbená rétorika, styl až akademicky psaných článků (dodržování citační normy nevyjímaje) a sečtělост přispěvatelů. Po obsahové stránce se zásadně neliší, tvůrci fanzinů dodržují zaběhnuté postupy. Mohli bychom je rozdělit na část *naučnou* a *zábavovou*. V naučné části se objevují články se zvířeco-lidsko-právní tematikou, témata ekologická, feministická a jiná. Do

14 Zde výčet několika aktuálních zinů: *Trhavina*, *Chyba*, *Herbivore*, *Existence*, *Go And Kill*, *A-kontra*, *Choroba Mysli*, *Noise Master*, *Revenge of the Nerds*, *Black Block Dog*, *Crook*, *Humbling Experience* a alespoň aktuální čísla *Hluboké orby*, která po nedávné smrti F. Fuchse po více než 21 letech (1993–2014) s velkou pravděpodobností pokračovat nebude.

„Mikrofon je naše bomba“

zábavové části patří hudební sloupky, tour reporty, rozhovory, recenze na knihy nebo veganské recepty atp.

DIY princip nevytváří pouze hmotné věci, ale vytváří prostor, kulturu, hodnoty. Propojuje kulturní a politickou rovinu, vytváří hodnoty, které míří za hranici kapitalismu a tržních vztahů. Holtzman a kol. (2007) považují tento princip za důležitou součást antikapitalistických bojů v USA za posledních pětadvacet let. Produkty a služby se dle tohoto modelu nevytváří primárně, aby se směňovaly, ale aby zabezpečily přístup vlastních výrobků za férové ceny, podpořily tím ověřené kanály produkce a distribuce, které odmítají logiku a nástroje tržního kapitalismu.

V čem je to u nás jiné

Odpor k bývalému režimu charakteristický pro hc/punk od svého vzniku před třiceti lety, přetrvává dodnes, což je dle Bastla (2011) patrně také způsobeno liberálním myšlením propojeným s důrazem na individuální svobodu. I přesto jsou aktivity levicového hnutí, tedy i četné aktivity v hc/punku, u převážné části dnešní společnosti chápány jako inklinování ke komunismu,¹⁵ který

15 Komunismus má různé významy, od života v komunách po ideje K. Marxe a B. Engelse rozvíjené V. I. Leninem, pracuje s koncepcí třídního boje za společnost bez tříd, postupné odstranění státu a zrušení individuálního vlastnictví výrobních prostředků. Socialismus je chápán jako předstupeň komunismu, nejdříve však je potřebné zbavit se revolucí kapitalismu. I když existovaly v době Sovětského svazu i jiné komunistické státy (např. maistická Čína), slovním spojením za *komunismu* je dnes chápána éra tzv. reálného socialismu. Současné komunistické režimy nedisponují významem, jaký představoval sovětský blok do 1989. Z globálního hlediska různé politické strany v demokratických režimech inklinují ke komunismu, zejména ve spolupráci s různými organizacemi a vliv komunismu se projevil ve vybraných subkulturách, například autonomové a punks (Mareš 2011). Charvát (2007) uvádí, že pojem komunismus se poněkud komplikuje tím, že odkazuje i na některé nemarkistické proudy (anarchokomunismus), a také odlišnosti mezi jednotlivými ideologickými směry jsou mnohem zásadnější než rozdíly mezi vybranými pravicovými ideologiemi.

ohrožuje moderní demokratickou společnost (Císař, Koubek 2012). Zatímco v minulosti vůdčí složky socialistické společnosti razantně odmítaly vše, co bylo projevem *buržoazní kultury* a *ideodiverzní centrály* kapitalistického Západu, je v dnešní době neoliberálního kapitalismu, zvláště v postkomunistických zemích,¹⁶ téměř jednoznačně odmítáno vše *komunistické*.

Tento postoj se zviditelňuje například v přístupu k soukromému vlastnictví, jež bylo v období socialismu násilně potlačováno a které squatting jako jedna z klíčových aktivit anarchistické/autonomní scény z důvodů sociálních, politických a kulturních (Novák 2015) nerespektuje, čímž se stává pro velkou část většinové společnosti nepřijatelným. Squatterské aktivity čelí v ČR represím (viz následující kapitola Arnošta Nováka), jež v dlouhodobém měřítku znemožňují vytvořit komunitně sdílené místo založené na principech opačných, než jsou principy tržně orientované kapitalistické společnosti. Prostory tohoto typu jsou pro anarchistickou/autonomní scénu, jejíž součástí je i hc/punk, stěžejní (Císař, Koubek 2012, Kumová 2014). Protože podporují také aktivity, které nejsou výhradně subkulturní, mohou fungovat jako lokální autonomní centra kultury, jíž se účastní i širší veřejnost. V zahraničí, zejména v Německu, Dánsku a Rakousku taková centra již dobře fungují, zde se kvůli represím a také podle některých aktivistů i nedostatečné aktivitě jedinců zakládat nedaří. Výraznější výjimkou byla v posledních letech žižkovská Klinika.

V devadesátých letech bylo propojení hp/punku se squattingem silnější, hc/punk byl součástí širšího hnutí, které bylo schopné mobilizovat jedince z různých prostředí a za vydatné podpory mnoha příznivců objekt obsadit. Squaty se záhy staly prvními kulturními

¹⁶ Postkomunismus můžeme chápat jako *přechodnou fázi, resp. jako transformační proces, během něhož se z reálně socialistické společnosti stává demokratická kapitalistická společnost* (Buden 2013, s. 37).

centry, které kromě toho, že představovaly důležitý motiv pro přímé akce (Daniel 2016), poskytovaly také prostor pro hudební a kulturní aktivity subkultury (Císař, Koubek 2012). V současnosti téma squattingu přináší do diskuze zejména jedinci, kteří jsou propojeni s anarchistickou/autonomní scénou. Jejich tendence aktivně se zapojit do *první fáze*, obsazení objektu, časem v prostředí hc/punku, které nenabízí dostatečnou oporu a odezvu, slábnou:

Po tom, co vyklidili Miladu, tak vlastně squatting pro nás bylo furt nějaký téma, že jo, osquatovali jsme barák na Albertově, to si asi pamatuješ už. To taky nedopadlo úplně dobře. Co bylo dál. Pak nevím, jestli, jo pak přišlo takový období, že jsem pronikl do týhle ryze hardcorový kultury, nebo DIY kultury řekněme, tak jsem se zaměřil spíš na takovej jako osobní život... (Pavel, rozhovor, 2016).

Squatting je v hc/punku podporován spíše nepřímo ve své *druhé fázi*, kdy se jedná o podporu aktivit v nově vzniklém squatu, ne však nutně propojených výhradně s hc/punkem. Příkladem může být organizace Anarchistického bookfairu, která v rámci anarchistické/autonomní scény propojuje jedince z různých subkultur.

Důvodů, proč squatterské aktivity v hc/punku polevují, je několik. Odklon od squattingu je patrně nejvíc způsobený celoevropským trendem upozadování ob-
sazování objektů ve prospěch komunitně vlastněných domů a objektů.¹⁷ K takovému řešení inklinuje převážná většina mých informátorů, ale z důvodů finančních

¹⁷ V Praze ke konci roku 2016 vzniká soukromě vlastněný objekt Eternia, který nabízí velký prostor pro různé hudební a kulturní aktivity. Eternia však nabízí prostor pro komunitní sdílení a aktivity pouze do té míry, do které souzní s představami majitelů. Přesto není vyloučené, že se může stát pro některé kolektivy, které doteď neměly žádný fyzický prostor pro své aktivity, nejlepší variantou. Zde by bylo zajímavé sledovat, jestli tato skutečnost bude mít nějaký dopad na aktivity a/a scény. Lze předpokládat, že některé aktivity mohou vzkvétat a jiné možná budou paralyzovány.

i osobních je prozatím nerealizovali (Kumová 2011, 2014). Také jej oslabuje neustálý střet s policií a dalšími státními složkami, který zesílil zejména po roce 2009, kdy došlo k zásahu policie a vyklizení Milady, zaujala proaktivní taktiku, včetně dohledávání majitelů, a všechny squaty, kde nemají obyvatelé souhlas majitele, vytrvale vyklízí. S čímž souvisí, že se aktivismus začal zaměřovat na jiná témata, u kterých má větší šanci uspět. Oproti masové účasti jedinců na protestech a přímé akci v devadesátých letech hc/punk i tato oblast zaznamenává menší podporu v souvislosti s odlišnými způsoby trávení volného času po rozšíření internetu.

Squatting artikulovaný jako solidarita s lidmi bez domova nebo útok na zneužívání vlastnictví má v české společnosti ztíženou pozici. Solidární chování musí v českém prostředí překonávat oproti západním zemím, které si neprošly státně socialistickým režimem, odpor k levicové rétorice a vůči principům komunitně sdíleného života. Tento vstřípený odpor vůči levici a solidaritě spojované s bývalým režimem je dle Budena (2013) způsoben tím, že se východní postkomunistické země emancipovaly od socialistických zábrán a omezení, a jsou kapitalističtější, tj. bezohlednější a flexibilnější než Západ. Proces antikomunistických nálad a přerod v bezohlednější kapitalismus české společnosti podpořily jak výrazné politické osobnosti z řad neoliberálů i disidentů, tak oligarchy tvořená státní politika v době raného postsocialistického kapitalismu, které vedly k *ukvapenému budování kapitalistického státu* (Šitera 2018, s. 3). Navíc potlačování solidárního chování zesiluje také každodenní zkušenost v systému neoliberálního kapitalismu, i když byl v době celosvětové krize v roce 2008 otrášen jako legitimní a jediná možná alternativa pro dnešní evropskou společnost, absence emancipačních reforem ekonomik způsobuje, že si nadále udržuje svoji pozici (Šitera 2018). Naše každodenní zkušenost zůstává nezměněna, tedy založena

"mikrofon je naše bomba"

především na předpokladu individualizace jako projevu a důsledku instituce trhu. V rámci tohoto systému se očekává, že každý dle libosti rozhoduje, jak na něm naloží s vlastním kapitálem, a pokud se dostatečně snaží, čeká jej úspěch (srov. Beck 2004).

Hc/punková scéna má vůči tržnímu individualismu ambivalentní vztah. Často je kritizován v textech písní, prosloveh kapel na koncertech, přednáškách a článcích v zinech,¹⁸ a to zejména prostřednictvím kritiky konzumu. Oproti němu se zdůrazňuje aktivní přístup k životu a tvorba prostřednictvím konceptu DIY. Na straně druhé lze říct, že jistou verzí individualismu je prosycen právě i tento proaktivní přístup.

Podle Baroše je ideologie současné společnosti charakteristická tím, že svému chování přisvojujeme *atribut autentické svobody* (Baroš in Buden 2013), a to právě kvůli postupující individualizaci, která se velmi dobře propojuje s neoliberálním smyšlením a způsobuje, že jejich důsledky jsou pro nás zastřené touhou po svobodném a ničím neomezeném já. Individualizace nás odtrhává od ostatních tím, že rozměňuje sociální role a kulturní normy kdysi spojené s třídou, pohlavím, náboženstvím a lokalitou a vytváří z nás samostatné jednotky, individualizované jedince (Librová 2010). Ztrátou tradičních společenských vazeb se nám otevřela možnost vytvářet si novou identitu, kterou se můžeme odlišit od druhých, na druhou stranu nás zbavuje opěrných bodů a mnohé z nás tím vrhá do nejistoty. A tak jako si svobodně nevybíráme, jestli budeme součástí trhu, identity si také svobodně netvoříme, i když si to myslíme (Bauman 2004). Stáváme se tzv. *institucionální individualitou* (Beck, Beck-Gersheim 2002), nemůžeme

¹⁸ Daniel (2016) analýzou hc/punkových, anarchistických a aktivistických tiskovin zjišťuje, že pankáči se sice zabývají kritikou kapitalismu na globální bázi, nezabývají se však tolik kapitalistickým výrobním procesem, který se stal velkým tématem anarchistických tiskovin zejména v souvislosti se zasedáním MMF a SB v Praze.

se jí vyhnout, přesto si nemůžeme vytvořit identitu vlastní. Vytváříme si pouze tu, jež nám je předem danými možnostmi společnosti určena, ale za její tvorbu si neseme výlučnou odpovědnost. Individualizace nastává kapitalismus upevňuje tím, že identita je v současnosti z velké části utvářena prostřednictvím hmotných statků, a proto je tento proces doprovázen zvyšující se spotřebou, atomizací jednotlivců i rodin, rostoucí lidskou nezávislostí, změnou povahy práce, rostoucími nároky na způsob trávení volného času (srov. Røpke in Krautová, Librová 2009; Librová 2010). Novák (2013) uzavírá, že jedinci v důsledku individualizace podléhají iluzi o svobodě a nezávislosti na druhých lidech, čímž je oslabována mezilidská solidarita.

Existuje několik způsobů, jakými se hc/punk vlivu ztráty sounáležitosti a soutěžení s ostatními snaží ubránit. Mějme však na paměti, že i když subkultury razantně odmítají „ideologii většinové společnosti, nemohou existovat izolovaně a utváří se v kontextu ideologie většinové, ať už tím, že jsou některé její konstitutivní prvky reinterpretovány, nebo dokonce negovány“ (Heřmanský, Novotná 2011, s. 94). Je potřebné v tomto ohledu zdůraznit to, že si nelze představit, že je tato kontrakultura kapitalismu zproštěna, že kapitalismus je *někde tam venku*. Zvnitřněné prvky dominantní ideologie nemohou nebýt součástí subkulturního prostředí.

Podle Foucaulta (2009) jsme touto logikou ovlivněni natolik, že sami sebe chápeme jako *druh podniku (self as enterprise)*, který je svým vlastním kapitálem, producentem i zdrojem svých příjmů. Do podniku se učíme vhodně investovat, tak aby jako při klasickém podnikání byla naše činnost rentabilní. Učíme se být ostrážiti, spoléhat sami na sebe a nepromarnit žádnou šanci. Stali se z nás účetní, chodící kalkulačky, provádíme sami na sobě audit (Power 2000), vyhodnocujeme naše investice. Stöckelová ve své esejí *Spočítej a panuj* (Stöckelová in Bělohradský 2010) uvádí, že pojmy jako efektivita, růst,

měřitelný výkon, racionalizace a individuální odpovědnost se staly základem, z něhož vycházíme v interakci se sebou samými i s okolním světem.

Hc/punk oproti tomu obsahuje akcent na solidární a kolektivní jednání a můžeme říct, že to byl vlastně jeden z důvodů, proč vznikl. Skrze kolektivní jednání eliminuje dopady individualizace na jedince, vytrhává ho z izolované existence i z určitých podob zodpovědnosti, které na něj individualizovaná společnost přenáší. Solidarita se v hc/punku projevuje jako solidarita s jinými členy subkultury i s druhými, zejména těmi, kteří jsou společností stigmatizováni (lidé bez domova, etnické menšiny, ženy), nebo těmi, kteří jsou aktuálně v tíživé situaci (migranti,¹⁹ političtí vězni).

V praxi solidární chování využívá mj. princip sdílení, který je nástrojem, jak aktivity udržovat mimo tržní principy, jež vylučují rovné podmínky ve společnosti (srov. Graeber 2012, Belk 2010, Widlok 2013, Williams 2002). Williams (tamtéž) místa, kde je tento princip využíván, nazývá *místa naděje* a považuje je za důkaz živoucí *kultury odporu* vůči komodifikaci vztahů ve společnosti. Jako takové poskytují nové možnosti, jak uchovávat sociální vztahy a práci mimo komodifikaci.

Solidarita se projevuje v hc/punku nejenom skrze solidaritu vůči druhému člověku, ale solidaritou vůči všemu živému, zvířatům i přírodě. Solidární chování k přírodě se často projevuje dobrovolně skromným životním stylem, který je paradoxně provázen dopravním si ekologického luxusu²⁰ využíváním environmen-

¹⁹ Jednou z největších solidárních akcí v posledních letech v anarhistické/autonomní scéně byla materiální a fyzická podpora propojena s důsledky uprchlické krize v roce 2015. Na všeobecnou paniku ohledně uprchlické krize v ČR reagovali někteří účastníci hc/punkové scény vyvracením mýtů, které společnost ohledně krize produkovala, finančními, ale i materiálními sbírkami, ale také fyzickou pomocí na hranicích, přes které migranti přicházeli.

²⁰ „Ekologický luxus je ekologicky příznivé chování, které uvědoměle zmenšuje ekologickou stopu, v různé míře je schopno sebeomezení a vztahuje se

tálně a eticky příznivějších kanálů spotřeby, jako například nakupování v second handech, dumpster diving,²¹ pěstování a v neposlední řadě upřednostňování veganického stravování z etických a environmentálně příznivějších důvodů. Na životní styl navazují další aktivity, jako příklad propagace cyklistiky jako alternativy k automobilům, nebo produkce a prodej DIY výrobků, i když mohou být dražší než konvenční výrobky (knihy, limonády, zapatistické fair trade kafe apod.).

Demonstrování eticky a environmentálně plnohodnotného životního stylu je ale pouze jednou taktikou, jak měnit věci kolem sebe – a svou spotřební povahou často nevybočuje z rámce konzumní společnosti. Aby mělo naše chování dalekosáhlejší dopady, je důležité zapojit do těchto aktivit co možná největší podíl širší společnosti. Jednou z cest, jak jí k tomu přimět, kromě svého příkladu, je upozornění na toto téma přímou akcí a protesty. Již od poloviny osmdesátých let byly součástí projevu nesouhlasu širší tehdejší československé společnosti, i taktikou, kterou i hc/punková subkultura jakožto součást anarchistické/autonomní scény hojně využívala a využívá dodnes.

21 k nemateriálním, kulturou oceňovaným hodnotám. Ekologický luxus označuje spíše prvky či segmenty chování než celý životní způsob“ (Librová 2003, s. 61)

21 Jedná se o reakci na plýtvání s jídlem. Jídlo, které je z různých důvodů, zejména na však kvůli nevábnému vzhledu již neprodejná, je ve velkých množstvích vyhazováno přímo do odpadu. Vybírání popelnic má zejména v zahraničí již dlouhou historii. V České republice tento koncept kromě jednotlivců, kteří nemají s politickým podtextem nic společného, ale vybírání popelnic je pro ně primárně způsobem, jak přežít na ulici, využívají mnohé kolektivy (např. FNB). Vybírání popelnic v tomto kontextu je jedním z mnoha projevů přímé akce, která poukazuje na celospolečenský trend plýtvání s jídlem, kdy ve společnosti prokazatelně existuje skupina lidí, která trpí nedostatkem jídla.

Proměňování aktivismu v čase

Jedním z velice podstatných témat koncem osmdesátých a počátkem devadesátých let byla ochrana životního prostředí. Národní hospodářství orientované na těžký průmysl s cílem vyrovnat se rozvojem vyspělým západním kapitalistickým státům způsobilo, že se ČSR dostalo na první až druhé místo v devastaci životního prostředí v Evropě (Vaněk in Vaněk a kol. 2002, s. 238). Široká veřejnost se začala sdružovat ve spolcích a organizacích na ochranu přírody, zásadní místo si v nich vydobyla tehdejší mládež.²² Účast v hnutích nabízela mládeži prostor konečně prožít nějaké dobrodružství (Vaněk in Vaněk a kol. 2002, s. 255). Z dobových situacích zpráv bezpečnostních složek se například k pochodu v Teplicích v roce 1989 dozvídáme, že „nejvytrvalejšími a nejradiálněji demonstřanti se zase ukázali být tepličtí punkeři (...)“ (Vaněk in Vaněk a kol. 2002, s. 270). Zprávy státních úředníků shrnují, že jestliže v roce 1988–1989 mimoškolní činnost mládeže vesměs neměla politický charakter, státní moc svými represemi punk a novou vlnu zpolitizovala tak, že po listopadu roku 1989 se příznivci punku stávají vytrvalými účastníky ekologických a politických demonstrací (Vaněk in Vaněk a kol. 2002). S podobnou zkušeností se setkává i jeden z mých informátorů:

Spousta z těch lidí, co pracovali pro Svobodu zvířat, čerpala ty prvotní impulzy, informace a motivaci v hardcorepunkovém prostředí. Takhle jsem to já viděl, že ty lidi nejdříve přišli na koncert a pak přišli na demošku proti cirkusům, málokdy to bylo opačně (...) Tenkrát jako být pankáč a hardcorista a ject tankovat k Shellu, nebo

22 Dle Vaňka (Vaněk in Vaněk a kol. 2002) skutečnost, že nejvytrvalejšími demonstranty byla mládež, poukazuje na fakt, že politika totalitního režimu dokázala sjednotit mládež bez ohledu na to, že se lišily její zájmy (např. ekologická, mírová či náboženská hnutí nebo hudební preference).

jíst do McDonalda, to bylo něco, to bylo jako na úrovni hajlování (...) (Banán, rozhovor, 2016)

Zejména při prvotním formování koncem osmdesátých a počátkem devadesátých let hc/punk přebíral také k nám dostávaly skrze navázaná přátelství v zahraničí nejznámějších vzpomeňme odpor proti benzinovým stanicím firmy Shell, boj proti síti restaurací McDonald²³ a hnutí bojující proti vykořisťování přírody a obyvatel v deštných pralesech. Na úrovni lokální to byly zejména protestní akce proti jaderné elektrárně v Temelíně nebo demonstrace proti dostihovým závodům v Pardubicích konající se od roku 1992. K dvacetiletému výročí Velké Pardubické vyšel v hc/punkovém zinu *Hluboká Orba* #29 (Fuchs 2012) článek, z kterého se od zakladatele kultovního hudebního vydavatelství Day After Records Míry Páteho hned v začátku dozvídáme, že se protestu účastnila velká část tehdejší hc/punkové scény:

Pro velkou část lidí, co se počátkem devadesátých let pohybovali okolo punk/hardcorové scény, to byla samozřejmost. Vlastně si ani nevybavuju nikoho ze svého okolí, kdo tam nebyl. (Fuchs 2012, s. 27)

Většina z dotazovaných se účastnila protestů i několik let poté, jejich zájem o aktivní demonstrování je v současnosti spíše výjimkou, vesměs proto, že se již cítí staří a přenechávají tyto aktivity mladším aktivistům ve scéně. Davis (Davis in Pixová 2012) v této souvislosti mluví o neúspěšném stárnutí pankáčů, protože se jim nedaří punk spojit s aspekty dospělého života. Ti druhí, úspěšní punkeři se naopak stávají punkovými legenda-

²³ Začátkem září v roce 1992 obsadili aktivisté v Praze restauraci McDonald a po zbytek dne zablokovali její provoz (Fuchs 2012, s. 26).

mi a daří se jim dosáhnout rovnováhy mezi dospělostí a punkovými aktivitami. O problému *udržení generační kontinuity hnutí* se zmiňuje i Bastl (2011) v souvislosti s odchodem třiceti- a víceletých anarchistů ze scény. Anarchisté scénu opouštějí, protože jim časové možnosti uzpůsobené rodině a práci neumožňují participovat na politickém životě organizace. Novák (2017, s. 266) také upozorňuje na fakt, že zde tehdy nebyly a do dnešní doby nejsou rozšířené možnosti alternativního životního stylu jako například v zahraničí (družstva, komuny, LETS systémy atd.), které umožňují participovat i aktivistům, kteří zakládali rodiny a nemohli si dovolit nebo nechtěli pracovat zadarmo.

Jak vidíme, kritické období pro aktivisty i v hc/punku nastává se zakládáním rodiny a péčí o děti. Finanční náročnost při zakládání rodiny je spojena s náležitou proměnou životního směřování zejména v oblasti zaměstnání. Do budoucna mnozí automaticky (ještě před založením rodiny) počítají s tím, že smysluplnou a morálně hodnotnou práci (tou je podle nich zejména práce v NNO, jak ukážu dále) vymění za práci v nadnárodní korporaci, i když je jejich činnost z hlediska ideologie neskrývaně považována za jaksi nemorální. Především finanční náročnosti, která je očekávaná v souvislosti se zakládáním rodiny, se teoreticky pokoušejí třeba i komunitně sdíleným životem, což se projevuje snahou o společně vlastněné bydlení. Jak již ale bylo zmíněno, kvůli značným počátečním finančním vkladům, ale také hlavně kvůli obavám, co by takové komunitní bydlení obnášelo, nikdo z nich takové řešení zatím nerealizoval. Řešení situace snahou o kolektivní jednání reaguje na vypjatý individualismus, přesto je ve velké míře doprovázeno obavami ze ztráty svobody, soukromí a individuálního já.

Zatímco činnost nevládních a neziskových organizací (NNO) se v minulosti těšila hojně účasti příznivců hc/punku, v současnosti je proměna těchto organizací

po pádu režimu předmětem rozsáhlé kritiky. V devadesátých letech byly NNO považovány za centra sociálně-omezen. Sponzorství zejména od zahraničních donorů mělo za následek jejich transformaci v profesionální organizace a pod vlivem přísnější grantové politiky se bezmála všechny stáhly z ulic do kanceláří a protesty a blokády vystřídaly nekonfliktní happenings (Novák 2015). Jeden ze spoluzakladatelů občanského sdružení Nesehnutí, bývalý dobrovolník Hnutí Duha a dlouholetý aktivista Filip Fuchs tuto proměnu uzavírá slovy:

Dnes už víceméně etablované ekologické organizace, jakými jsou Hnutí Duha, nebo Svoboda zvířat, byly tehdy „punkovější“ (...) resp. důraznější v některých používaných prostředcích (blokády), tak i v rétorice, kdy se jim dařilo potenciální mladé sympatizanty účinně přesvědčovat o tom, že teď a tady skutečně o něco jde (...) (Fuchs 2013, 147)

V současnosti je práce pro NNO i navzdory kritice považována v hc/punku za práci ideální, zdá se, že mnohdy neprofesionální a méně strukturovaná úroveň těchto organizací má mnoho společného s principy, které hc/punk prosazuje. Sféra neziskových a nestátních organizací přitahuje jedince také svým zaměřením. Mnohé z nich vykonávají činnost, kterou hc/punk považuje ve své ideologii za stěžejní, jako například ochrana přírody a práv zvířat (hospodářských, využívaných v oděvním, farmaceutickém, zábavním a kosmetickém průmyslu), ochrana lidských práv a menšin (LGBT scéna, etnika, ženy, lidé bez domova) a narušování výsadního postavení státu v oblasti rozhodování, informování veřejnosti a její zapojování do veřejné politiky. Předjímají, že tyto organizace ve větší míře přitahují jedince, od kterých je možné očekávat alespoň jakousi míru sebereflexe a tolerance, a proto jsou mezi pankáči oblíbené. To,

že je někdo nebude v pracovním kolektivu kritizovat za způsob stravování, oblékání, názorovou odlišnost, je pro ně zejména v mladším věku zásadní. Preferenční se v zásadě mění s přibývajícím věkem, kdy jsou toto relativně příjemné pracovní prostředí a morálně smysluplnou práci ochotní opustit, když budou chtít zakládat rodinu, vzít si hypotéku na bydlení a živit děti (Kumová 2011):

...můžu si dovolit dělat práci, která mě baví, a mít za to plat, jaký mám, z toho důvodu, že bydlím na bytě, jako spolubydlím s více lidma, jídlo sháním, nevím, jezdím na dumpstry, moje výdaje jsou minimální, že jo. Nepřemějšším o nějakém zajišťování, tu práci, pokud bych žila klasicej život, že bych se rozhodla bydlet sama nebo s partnerem, popřípadě mít dítě, rodinu, tak si ani náhodou nedokážu představit, že bych ji mohla vykonávat, že jo, protože prostě bych pravděpodobně si to hodila po měsíci... (Kristýna,²⁴ rozhovor, 2011)

V anarchistické/autonomní scéně se vůči těmto organizacím postupně zformulovala řada další kritiky související s možností těchto organizací docílit nějakou změnu ve společnosti. Zásadní kritikou je nedostatečně promyšlená taktika, jak dosáhnout žádoucí proměny ve společnosti. Organizace jdou cestou, kdy se snaží měnit problematické oblasti kousek po kousku, což je částí anarchistické/autonomní scény považováno za

²⁴ Kristýna dva roky po našem rozhovoru ukončila veškeré aktivity a propojení se scénou (podpora aktivit, návštěva koncertů a společných akcí), přestala pracovat v neziskové organizaci a založila si vlastní podnik. V jejím případě důvod odchodu nebylo založení rodiny, jak sama říkala. Nicméně poslední dobou sleduji v mém blízkém okolí odklon známých od scény, což ve velké míře souvisí s tím, že se nachází ve věku, kdy přemýšlí nad založením rodiny, změnili práci (nebo se k tomu odhodlávají) a věnují se teď zajištění bydlení a rodiny. Aktivit souvisejících se scénou se již účastní spíše ve zmenšené míře a někteří opravdu výjimečně nebo vůbec. U některých je viditelné, že se snaží jejich nové směřování v životě vyvažovat a nadále se věnují některým aktivitám, jiné opouští.

přechodné řešení, často provázené metaforickým zdůvodněním, že takové řešení pouze hasí lokální ohnis-ka, která kapitalistický systém po sobě zanechává, ale neřeší, jak jim předejít, jak shrnuje třeba jeden z mých informátorů:

Jakákoliv nezisková práce nebo NNO nemá aspiraci na to, aby mohla doopravdy něco změnit. Je to prostě jakoby, když já ti teď dám facku a někdo ti na to přinese led.
(Nikol, rozhovor, 2016)

I proto nemají dnes aktivisté v takové míře zájem se do jejich aktivit zapojovat. Řešení vidí v tvorbě a podpoře vlastních aktivit zaměřených na dovršení systémových změn (Císař, Koubek 2012), což navíc podporuje rozšíření konceptu DIY na různé sféry jednání. Tímto způsobem je možné se aktivizovat *zdola* a autonomně bez svolení příslušných úřadů a snahy o prosazování aktivity na celospolečenské úrovni tlakem *shora*. I v tomto případě však někdy dochází k tomu, že aktivity, které utváří, pouze zrcadlí práci NNO a nepřinášejí žádoucí změnu. I takto může být chápána činnost aktivistů, kteří vaří jídlo bezdomovcům v rámci aktivistické platformy Food Not Bombs, která sama sebe vnímá jako součást radikální politiky:

Já jsem to začal vnímat tak, že se to stalo pro mne radikální neziskovkou. Není to žádná jako subverzivní aktivita. Prostě jednou za tejdén nakrmíš lidi, kteří to potřebují. Je to jako supr, ale nic víc to není prostě.
(Pavel, rozhovor, 2016)

Co se týče míry politického aktivismu v hc/punku, Císař a Koubek (2012) považují polovinu devadesátých let díky největšímu počtu účastníků na politických událostech za vrchol hardcorové scény. Demonstrace, protesty a blokády se odehrávaly mnohdy ve spolupráci s nevlá-

„Mikrofon je naše bomba“

ními neziskovými organizacemi. Kromě již zmiňované ochrany přírody, zvířecoprávních aktivit a squattingu se také jednalo o antifašistická hnutí (jeden z mála aspektů, který do dnešní doby zůstává téměř nezměněný) a protestů proti armádě/povinné vojenské službě. Toto období bylo charakteristické vznikem nových organizací a vytvářením sítě kontaktů s obdobnými scénami v zahraničí. Převažovaly protesty dobrovolné povahy cílené na přímou politickou účast. Důležitou roli hrál podle některých autorů i fakt jistého tlaku, který na politickou aktivitu ve scéně existoval. Tento nátlak byl dle Heřmanského a Novotné (2011) z jedné strany způsoben rozdílem mezi subkulturami z východu a západu, přičemž těm na východě byl kvůli represím od většinové společnosti podsouván ideologický význam očekávající politickou motivaci, čímž tlačil účastníky do pozice oponentů režimu.

Masová účast pankáčů v sociálních hnutích až na několik významných případů (například antifašistické protesty, anarchistické první máje nebo demonstrace v Praze proti zasedání MMF) víceméně upadá s profesionalizací NNO v důsledku přílivu zahraničních dárců a fondů, který oslabil zájem zejména anarcho-punkerů se s těmito již formálně fungujícími organizacemi dále propojovat (Císař, Koubek 2012, Novák 2017). Velkým dílem přispěla také skutečnost, že po pádu režimu se otevřely pro širokou veřejnost různé možnosti trávení volného času a od protestního nadšení se propracovala k jiným zájmům.

Hc/punk se postupně dělil o své účastníky i s nově pronikajícími proudy ze zahraničí, které byly od něj radikálně odlišné (disko a klubová scéna), a také se začal díky přívalu nové hudby a kapel ze zahraničí, drolit na podscény (pop-punk, metalcore, emo):

V roce devadesát sedm najednou přišla taneční muzika, to bylo něco úplně nového a tady smetla ty lidi a nová

nastupující generace, která měla přijít, tak ji mnohem víc zajímala taneční muzika, stejně jako sedm let předtím přišla taneční muzika a najednou bylo na parties tisíc lidí a na koncertech třicet na sedmičce, ale to je přirozený... zůstalo to jádro, že jo? (Banán, rozhovor, 2016)

Zatímco v polovině devadesátých let policejní odborníci na extremismus ještě neměli zcela jasno, oč se hc/punk lépe se zorientovat mj. práce politologů jako například Mareše (1998, dále 2004, 2011) a Mazla (1998), kteří se zabývají projevy extremismu v ČR. Policejní složky se naučily adekvátně reagovat na taktiky protestujících a zprofesionalizovaly násilí vůči občanům. V reakci na vlnu demonstrací a přímou akci se zvýšil policejní dozor a kontrola masových aktivit (Císař, Koubek 2012).

Hc/punk vždy byl a je i v současnosti kvůli svému propojení s anarchismem a kvůli zaměření svých aktivit často považován za extrémní či přinejmenším radikální. Pohledy na to, jestli je hc/punk součástí a/a scény a jakou, se liší. Výstižně to shrnul jeden z informátorů vycházející z anarchistického prostředí: „anarchismus nemusí být punk, ale punk by měl být anarchistický“ (Nikol, rozhovor, 2016). Z autorů, kteří se zabývají anarchismem, Bastl (2011) hc/punk považuje za jeden ze tří zdrojů, z kterých český anarchismus vycházel²⁶ a Mazel (1998) pod dojmem, že hc/punk je *pouze umě-*

25 Jak připomíná úsměvné podání F. Fuchse v článku o československých podzemních tiskovinách devadesátých let: „Legendární major Plechatý zcela vážně tvrdil, že příslušníci hnutí punk se vyznačují mj. tím, že kradou jogurty v samoobsluhách a že levicoví extrémisté poslouchají hudební styl zvaný hard-corn (tvrdá kukuřice)“ (Fuchs 2013, s. 148).

26 Hc/punk označuje za zdroj kulturní, doplňuje zdroj politický, který čerpal z literatury známých anarchistů (Bakunin, Kropotkin, Proudhon atd.) a za třetí zdroj považuje německou autonomní scénu, která přispěla zejména seznámením české scény s ideologií, kontrakulturou, taktikami střílení se státní mocí.

leckým projevem anarchistické scény, ho s nepříliš velkým pochopením považuje za břemeno, které svými subkulturními aktivitami scénu zpomaluje.

Neúspěch v agitačních aktivitách připisuje i Bastl (2011) propojování anarchistického hnutí s hc/punkem, podporované autonomistickým proudem v hnutí, který znemožňuje prezentaci anarchismu jako seriózní alternativy k současnému systému a vůči kterému se snažily některé anarchistické skupiny vymezit. Sociální anarchista Wohlmuth (Mazel 1998, s. 168) předpokládá, že základním problémem české kontrakultury je, že rezignovala na politiku a přijala za svůj pouhý životní styl, ve kterém převažují čistě kulturní a umělecké aktivity na kulturním okraji, oproti těm protisystémovým, zakotveným v odlišném ekonomickém a sociálním chování a které aktivity jako pořádání hc/punkových koncertů nebo demonstrací nejsou schopné obsáhnout. V zásadě tyto aktivity kritizuje jako nepolitické jednání. Bastl (2011) mezi nepolitické aktivity v druhé polovině 90. let zařazuje aktivity kulturní (tzv. kontrakultura), sociální (squatting, Food not Bombs, lokální protesty), ekologické (podpora hromadné a železniční dopravy ve městech, odmítání jaderné energetiky) a v oblasti životního stylu (vegetariánství, veganství, ochrana práv zvířat), což jsou vesměs aktivity, které hc/punk v širší míře prosazuje a podporuje. Výsledkem těchto aktivit je skrze uplatňování prefigurativní politiky přímé akce, jak ukázu níže, dosáhnout změny postupně a spíše lokálně než okamžitě a celoplošně.

Kromě oslabování aktivismu v důsledku potlačování ze strany státu, se velká část politických aktivit po rozmachu informačních technologií přesunula z ulice do virtuálních prostor. Rozšíření internetu otevřelo subkulturu západním vlivům a postupně vedlo k její medializaci a komercionalizaci, čímž způsobilo, že pro nově přichozí fanoušky nebyly politické aktivity natolik důležité. Kolářová (2011) opadávaní zájmu o politiku

vysvětluje proměnou a různorodostí postmoderních subkulturních identit, které se konstruují na základě spotřeby: „Postsubkulturní ideologie dává přednost individualismu před kolektivismem, heterogenitě před konformitou a karnevalu před zájmem o politiku“ (Kopřesunul z ulice do bezpečí internetových prostor, na to trend přetrvává dodnes, takže „reálné“ akce slouží částečně k evokování „zlatého věku“ před vpádem internetu do subkulturní scény:

Dneska by nikdo nešel blokovat tu benzínku reálně. Všem by stačilo to sdílet na tom internetu a měli by pocit, že to je ten aktivismus. To dřív nešlo. Kam jsi to mohl jako sdílet!? Jediný sdílení, které si mohl provozovat, bylo sdílení s těma lidma na tu střechu ty benzínky. (Banán, rozhovor, 2016)

Úbytek aktivistů je zesílen také proměnou taktik, které hc/punk při dosahování cílů používá. Ty totiž oproti širšímu a masovějšímu hnutí, kterého byl v minulosti součástí, drolí aktivisty na menší skupiny. Punk byl již od svých počátků spojován se sociálními hnutími. V současnosti je možné hc/punk přiřadit *nejnovějším sociálním hnutím* (Day in Novák 2017a), které se liší od *starých sociálních hnutí*, jež usilovala o celkovou změnu společnosti se zaměřením zejména na ekonomiku, a *nových sociálních hnutí*, která se zaměřovala zejména na lidská práva a identitní témata, tím, že obchází reformu a reformu a skrze prefigurativní politiku přímé akce vytváří uvnitř stávajícího systému nové alternativy. V politickém jednání využívá odlišnou logiku a na rozdíl od nových sociálních hnutí změnu *nepožaduje*, protože by tím podporoval a upevňoval roli stávajícího systému, ale *jedná* a tím svobodu a emancipaci uplatňuje a praktikuje.

Toto schéma víceméně odpovídá i fungování dnešních kolektivů v hc/punku, které ve velké míře vznikají na přátelských vztazích jedinců, kteří spolu tráví čas i mimo internetových prostor. Díky tomu je možné rozkládat jak finanční náročnost aktivit, také zodpovědnost mezi vícero jedinců, a tím je udržovat kontinuitněji a dlouhodoběji. Aktivismus se tímto způsobem tříští na menší kolektivy lidí, kteří se scházejí na určitých místech a řeší spíše jednotlivé *kauzy*. Oproti *kauzám* v devadesátých letech zde chybí nosné téma charakteristické pro celou českou hc/punkovou scénu, jakým bylo například téma vegetariánství/veganství a práva zvířat, rasismus nebo antimilitarismus. Navíc jsou některé z kolektivů pro veřejnost i ostatní ve scéně uzavřené, udržují je pouze přátelské vztahy, na kterých je jejich existence závislá. Naproti tomu existují více *otevřené* kolektivy, které odporují individualizovanému charakteru společnosti kolektivním a solidárním jednáním a jsou závislé na širším množství aktérů. Jejich aktivity vyžadují větší podporu (ať už finanční či fyzickou), proto se snaží otevřít a přijmout mezi sebe i jedince mimo hc/punkovou scénu. Což se jim navzdory deklarované snaze o otevřenost zejména kvůli přílišné vyhraněnosti a uzavřenosti pro nově příchozí zájemce nedaří. Příkladem jsou kolektivy, které v rámci a/a zakládají sociální a autonomní centra, jakými jsou Salé nebo Klinika, kolektiv, který organizuje anarchistický festival tiskovin Bookfair, kolektiv pořádající Fotbal proti rasismu, Food not bombs.²⁷ I tyto však zakládají přátelé, kteří se při rozrůstání kolektivu drží spolu po-

²⁷ Stašová (2016, s. 103) ve své diplomové práci při zkoumání pražské FNB uzavírá polemiku ohledně otevřenosti kolektivu vůči novým příchozím následovně: „Otázka, zda by měl být kolektiv uzavřený či otevřený vůči nově příchozím, způsobuje mezi aktivisty rozkoly a znesnadňuje rozhodování na principu konsenzu a domluvy na horizontální úrovni. Uvnitř kolektivu v důsledku toho vznikají rozpory ohledně fungování, organizace a komunikace, které mohou vést k odchodu členů. Starší kuchaři se totiž bojí ztráty původního charakteru FNB jakožto hnutí. Restriktivní chování přitom v důsledku brání

hromadě a úzce spolu spolupracují. I když je uzavřenost okolí více otevřít, ne vždy se jim to daří. Jejich existence skupiny přátel vydrží. Aktivisté je často po odchodu svých přátel opouští. A také je to důvod, proč se do žádného kolektivu někdy ani nezapojí:

Já se cejtím, že jsem z toho trošku vypadnul, že už mi je to vzdálený. Že je fajn, že se tam (Klinika) děje spousta věcí, ale když já tam přijdu, tak se tam s dost lidma ani neznám a není to, že bych tam měl nějaký kolektiv, se kterým bych v něčem fungoval. (Pavel, rozhovor, 2016)

Kolektivy se v současnosti svojí činností zaměřují na odmítání některých složek stávajícího režimu s cílem vytvářet alternativy k dominantním strukturám, praktikám, procesům a identitám. Nástrojem, jak přímou akcí dosáhnout žádoucí změny, je uplatňování principu/politiky DIY – *do it yourself* – udělej si sám. Tento princip je v našem prostředí již dávno znám, kromě kreativní části, která je pro všechny lépe čitelná, je také klíčem k proměně praktik, norem a struktur ve společnosti. DIY princip sám o sobě je vlastně politikou, kterou hc/punk využívá.

Hc/punk eliminuje předpoklad, že politické je pouze to, co je řešené v politických stranách, ale hledá politiku téměř ve všem, co nás obklopuje:

Momentálně z velké části nazýváme politikou pouze záležitosti týkající se politických stran. Politika, kdy je za nás rozhodováno lidmi, které jsme si třeba nezvolili. Uvažujeme-li ale o svobodné společnosti, je důležité se zajímat o to, co se děje kolem nás, a snažit se to nějakým

případně snaze o neindividualizovanou společnost a obecněji ztěžuje šíření hlavních myšlenek směrem k veřejnosti.“

„Mikrofon je naše bomba“

způsobem ovlivňovat. Stejně tak je důležité začít v první řadě u sebe samých. (Blum in Samuel 2015)

Politizace se v hc/punku v první řadě obrací k *morální* sebereflexi jedince, důraz klade na uvědomění si odpovědnosti, nutí jej přemýšlet o každém aspektu svého jednání. Někdy je tento požadavek frustrující, udržet tempo s *korektním* životním stylem ostatních není jednoduché. O následcích jednání se v hc/punku obšírně vzájemně diskutuje, a týká se to téměř veškerých aspektů lidského života, ať už se jedná o cestování letadlem, koupi bot, návštěvě zoologické zahrady s dětmi, krmení psa neveganským jídlem, posloucháním black metalových kapel, jejichž členové mají nepřijatelné ideologické názory, záliba v nekorektním humoru atd. Akcent na politizaci každodenního života, nerozdělovat život na hc/punk a život mimo něj, jednoduše umět „(...) žít svůj život tak, aby to byl *politickéj stejntment*“ (Banán, rozhovor, 2016) má někdy opačný efekt. Jedince od politického jednání ve scéně i mimo ni odrazuje. Hc/punk je pro mnohé koníček spojený s odreagováním se od denní rutiny poslechem živelné hudby na koncertě a trávením času s přáteli. Prostředí přeplněné všudypřítomnou ideologií, správnými názory, vyhraněnými postoji, přehnanou korektností je na oddech někdy skoupé. Při intenzivním trávení času ve scéně místo kýženého oddechu může přijít frustrace.

Politizace se na rozdíl od devadesátých let přenáší kromě kritiky společnosti více k sebereflexi a sebekritice. V minulosti nebylo tak těžké nepřítele dešifrovat, byl jím komunistický režim a byl stejný pro celou společnost. V současnosti velká část společnosti i scény samotné kapitalismus doprovázený tržní logikou, posílený individualizací a sociálním darwinismem za původce všech problémů nepovažuje. V důsledku procesu individualizace a akcentu na svobodně prožívaný život, který si sami vytváříme (což je důraz, který sdílí

neoliberalismus s anarchismem či autonomismem), se i v hardcorové scéně prosazuje menší důraz na systematickou kritiku a větší tendence hledat počátek problému u sebe (srv. Kala 2011). Neoliberální režim využívá naši touhu po individuálně prožívané realitě založené převážně na tvorbě *konzumní* identity, kterou doprovází představa, že si ji sami vybíráme a chováme se přitom autonomně (Foucault in McNay 2009).

Je mnohem jednodušší přijmout, že já nemůžu nic změnit v rámci tady toho a že změnit všechno je vlastně jednodušší i přesto, že se to může zdát hrozně daleko. (Nikol, rozhovor, 2016)

Ohledně způsobu řešení nepanuje shoda a jsou především rozsáhlých debat a kolikrát i teoretických rozporů mezi aktivisty. Nenabízí se jediný správný způsob řešení a stále výrazněji se obrací k řešení partikulárních problémů v bezprostředním okolí, i když ani to nezůstává bez odporu. Soustředění se na lokální politiku bývá úspěšnějším řešením, ale může mít neblahé důsledky v tom, že dosažení cíle se může jevit jako dostačující a oslabit další snahu o aktivismus, prostě se spokojí s dosaženým úspěchem. Kritika se však neustále obrací k tomu, že neoliberální režim disponuje nebyvalou schopností flexibilně se přizpůsobit jakékoliv i naoko subverzivní aktivitě. To jsme již mohli mnohokrát vidět ve způsobu, jakým neoliberalismus zbavil punk i jiné subkultury a hnutí jejich kritického potenciálu. Proto se hc/punk pořád více obrací do sebe, soustřeďuje se na boj s kapitalismem uvnitř každého z nás. Zpytuje naše svědomí, prozkoumává důvody a následky našeho jednání s cílem odhalit, kdy již nejsme v jednání svobodní, ale naše rozhodování vedou tržní myšlení a praktiky. Obracení do sebe proměnilo proces a dynamiku tvorby toho, co je politické, co by mělo být řešeno jako politické a veřejné. V prostředí

„Mikrofon je naše bomba“

často rezonuje požadavek „nejdřív si to vyřeš u sebe a pak to požaduj po druhých“.

Co je politické, není individuální?

Část témat, která ještě v devadesátých letech byla veřejná a politická, se postupem času transformovala do oblasti individuální, osobní volby. Odpovědi na otázku, co znamená pro někoho být straight edge, zaráží 99 % shodou v odpovědi, že je to především *osobní volba*. O jisté stereotypizaci myšlení v hc/punku není pochyb. Pokorný (2015) si všímá, jak tímto způsobem ideologie hardcoru vnucuje aktérům *myšlenkový inventář*, díky kterému nejsou nuceni sami kriticky přemýšlet, ale jaksi automaticky to za ně dělá žánr. To neznamená, že aktéři v hc/punku o ničem nepřemýšlí, ale že jim ideologie předkládá jistý katalog témat a aktivit spolu s jejich výkladovým rámcem, a je na nich, jestli jej přijímají, nebo se k němu staví kriticky (což se ze strachu před demagogií děje ve velké míře a je charakteristickým jevem nejenom v hc/punku, ale i samotné anarchistické/autonomní scéně), nebo je zcela ignorují. Nabízí se však otázka, jestliže přesun problému z oblasti politické do oblasti osobní není způsobem, jak se vyhnout zpolitizování tématu:

Už dávno pominuly časy, kdy jsem měl potřebu si kreslit X-ka po ruce na každém koncertě. Dneska to mám zakořeněné někde uvnitř. (Blum in Samuel 2015)

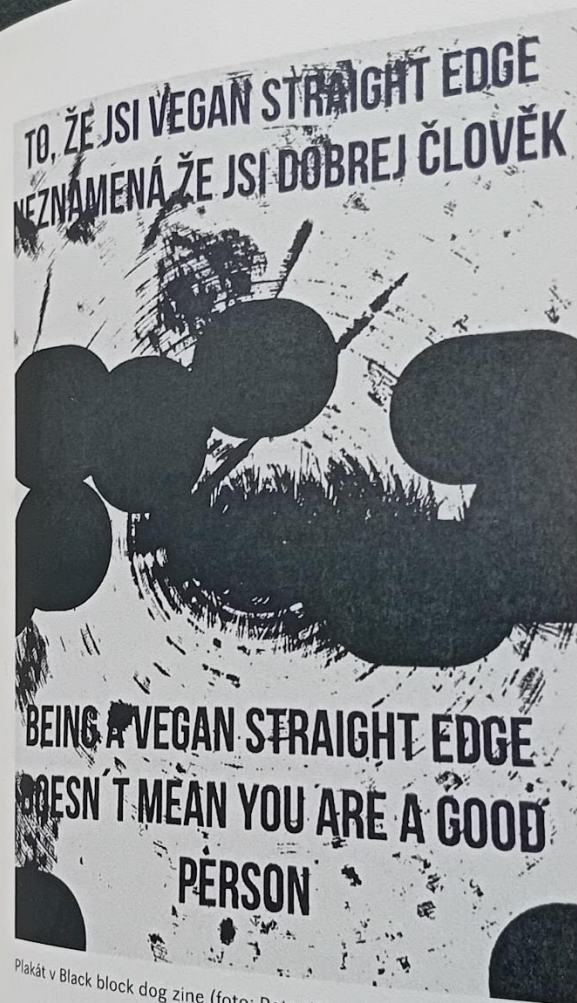
V otázce, jestli je opravdu důležité chápat straight edge jako politikum, třeba oproti veganství, které se také za poslední léta přesunulo z politické roviny do roviny osobní, též nepanuje obecná shoda. Veganství a s ním spojená ochrana zvířat byla v devadesátých letech silným tématem, kdežto v současnosti je akcent na veganství a s tím spojená práva zvířat v hc/punku upozaděn.

DO IT YOURSELF TOGETHER

Články o týrání zvířat, kožešinových farmách, drůbežárnách, jatkách již nejsou tolik frekventovány, což může být způsobeno i tím, že téma bylo od devadesátých let postupem času vyčerpáno. Navíc se za poslední léta přístup ke zvířatům ani praktiky nakládání se zvířaty nijak zásadně nezměnily. Ze zkušenosti vím, že řada vegetariánů a veganů je přesycena videi týraných zvířat, sebou i s nově příchozími, a aktivním mluvením o tématu mezi ním ostatních. Na upozadování tématu upozorňovala na koncertě již před šesti lety třeba kapela Gattaca před odehráním písničky *Maso je vražda* (Beran 2012), o čemž trefně vypovídá i potisk na tričkách z jejich merche v té době: *Všechno již bylo tolikrát řečeno, ale nic se nezměnilo. Go Vegan.*

Objevuje se i téma podpory veganství jako zdravého životního stylu a budování kultu těla (i když ten bývá také propojován s rozšířením bojových sportů mezi aktivisty z antifašistického hnutí) versus upadání etického a morálního hlediska, které bylo vždy primárním a nejdůležitějším impulzem pro to, stát se veganem (příp. vegetariánem). Pixová (2011) v tomto ohledu mluví o potřebě pankáčů propojovat subkulturu s potřebami běžného života, straight edge nebo zdravě vyhlížející pankáč byl podle ní kdysi nonsens. Tento předpoklad dle mého názoru nelze vztahovat na straight edge, protože je totální abstinence ve společnosti spíše výjimečná, a naopak často může z běžného života při socializaci s přáteli i rodinou abstinenty vyloučit. Hnutí straight edge vzniklo naopak jako reakce na množství dostupných drog jak ve společnosti, tak i ve scéně a spojovalo je s negativními důsledky, jakými byly kromě agresivity, závislosti i utopie a lenost, která provázela jejich uživatele. Také zdravý životní styl, který je v dnešní společnosti z velké části vnímán jako způsob zachovat si zdraví a vitalitu, tedy ne výhradně kvůli etickým a morálně vyšším principům, není vegan,

„Mikrofon je naše bomba“

Plakát v Black block dog zine (foto: Petra Kumová).

kteří jej vnímají jako formu aktivismu a politického odporu, jednohlasně podporován.

Veganství jako životní styl kromě pozitivních etických dopadů provází debaty týkající se také možných negativních dopadů tohoto způsobu stravování a jeho

DO IT YOURSELF TOGETHER

promýšlení v širokém environmentálním kontextu. Debaty se dle mého pozorování zaobírají pěstováním monokultur (sója, palmový tuk), které jsou základem velké části veganských výrobků, k tomu přibyla křivka ekologicky náročného pěstování různých druhů ovoce a zeleniny, které jsou do ČR dováženy z daleké vzdálenosti, plýtvání obchodních řetězců, jež vyhazují jídlo, které lze ještě spotřebovat (a zde je častá debata o tom, jestli sníst vegetariánské jídlo z dumpstru, když je někdo vegan), nekvalitní syntetické výrobky, které obměňujeme častěji než ty kožené (třeba kupování použitých kožených věcí z bazaru, blešáků atd.). I navzdory veškeré kritice je veganství stále jasnou volbou pro ty nejaktivnější ve scéně, kteří toto téma prezentují, ale jak již bylo řečeno, v současnosti je spíše volbou osobní.

Přesto některá témata zůstávají veřejná a neponechávají individuální možnost volby. Například rasismus a genderová problematika se z tohoto důvodu v současnosti jeví mnohem důležitější než straight edge a veganství. I když Hájdiková a Prokůpková (2011, s. 47) upozorňují na to, že v otázce genderu je protiklad hc/punku vůči mainstreamu symbolický a v mnoha oblastech relativní. Mnohé normy jsou reprodukovány, například ideál krásy, genderová nerovnost, sexismus. Z těchto zjištění (srov. Kumová 2011, 2014) vyplývá, že s projevy rasové diskriminace se hc/punk vypořádává mnohem zásadněji než s projevy genderové diskriminace:

Kdyby na většině gore-grindových kapel byli místo znárodněných ženských rozřezání Romové nebo černosi [obrázky na obalech desek], asi by v hc/punkové subkultuře nebyly tyto kapely vůbec tolerovány. (Blum in Samuel 2015)

Zatímco je téma ideálu krásy a genderových rolí ve společnosti zlehčováno, k tématu znásilnění se přistupuje s vážností, otevřeně se o něm mluví. Takové situace se

„Mikrofon je naše bomba“

mohou zdát pro outsidersy vyhocené a může je zarazit přímočarost, s jakou se dané situace kolektivně probírají. Reakce jedné známé, která přišla do kontaktu s hc/punkem poměrně nedávno, mě opětovně vytrhla ze známého prostředí, když bylo pro ni těžké pochopit, proč se téma znásilnění ve scéně tolik řeší a co je účelem toho řešení. Její reakce zachycuje obecné postoje ke znásilnění ve společnosti, kdy je mnohdy tabuizováno a schováváno za rétoriku provokativního a nezodpovědného chování žen (Anonym A, b. d.). Hc/punk se zejména díky aktivistkám, ale i mnohým aktivistům opakovaně snaží na téma upozorňovat na koncertech, v zinech, prosloveh, akcích věnovaných i této problematice (např. kulturní akce, jakou byla několik let po sobě Genderfuck fest, kterou spolu organizovaly některé aktivistky pohybující se z části v hc/punku a vystupovaly na nich i hc/punkové a folkové kapely). Velice často se věnuje obtěžování žen v rámci scény, např. zpěvaček, které bývají terčem nevybíravých poznámek a obtěžujících dotyků ze strany fanoušků. Poslední léta se hodně diskutuje o zákazu vysvlékání do půli těla, které zavedly některé kolektivy v klubech v Německu, protože ženy jsou v tomto ohledu diskriminované, a pokud by se vysvlékly, s velkou pravděpodobností by se vystavily pohledům a komentářům ze strany ostatních účastníků. Názory na toto téma jsou z mého pozorování ve scéně velice rozrůzněné a od souhlasného postoje, až k těm, které vedou k rezignaci nad tím, že tento zákaz může vést k nějaké debatě a uvědomění mužů ve scéně, až po odmítání s tím, že se jedná o další paradox, který vyšel z „puntičkářské a autoritářské německé scény“²⁸ a neměl by být podporován.

²⁸ Německá, a třeba i rakouská scéna bývá díky sblížení se s tématy skrze účast českých kapel na tamních koncertech předmětem častých diskusí, protože se jeví, že přináší k některým tématům nekompromisní řešení. Kromě vysvlékání v Německu, třeba v Rakousku na jednom z nejznámějších subkulturních míst je povolené kouření na koncertech, protože zákaz kouření

Patří Vinca do scény?

Jedním z nejsilnějších témat, které se hc/punk po celé své existenci snaží udržet jako otázku veřejnou, subkultury, nikoli celé společnosti, je komercializace a komodifikace související s produkcí ne/hmotných statků v hc/punku. Hudební showbiznys, sponzoring, jména větší hudební festivaly) a produkce pod velkými hudebními vydavatelstvími jsou dlouhodobými a opakovanými tématy společnými pro československou hardcorepunkovou subkulturu (Císař, Koubek 2012, Hajdíková, Prokůpková 2011, Kumová 2011, 2014). Debata, která se odehrává v současnosti převážně v prostoru virtuální reality, odráží kontrast subkulturního my versus oni a slouží k utužování a posilování pocitu sounáležitosti nebo odcizení jednotlivců v ní. Podobný způsob ukotvování hranic se projevil i ve výzkumu české freetekno scény Slačálka (Slačálek in Kolářová a kol. 2011). Internet je důležitým médiem, které formuje scénu a prostřednictvím komunikace na síti dochází k artikulaci do té doby nepsaných, ale více méně poctovaných pravidel. Účastníci diskuze, kteří se tímto způsobem zviditelňují, jsou často ti, kteří podle ostatních nepřinášejí reálný užitek do scény. Podobný názor vyjadřovali moji informátoři z jádra české hc/punkové scény, tedy ti nejaktivnější, kteří mají i větší sklony hodnotit aktivitu ostatních ve scéně.

Z debat na internetových stránkách prosvítá na povrch snaha o udržení postavení subkulturní ideologie nad subkulturním kapitálem, který zabírá významné, ale zdaleka ne nejdůležitější místo v hardcorepunku.

šikanuje kuřáky. Dále například v Berlíně nebylo povoleno v jednom klubu hrát kapele, ve které má její člen dready, protože se jedná o kulturní apropriaci rastafariánské kultury.

„Mikrofon je naše bomba“

Pojem subkulturní kapitál, který uvedla do sociologických výzkumů Sarah Thornton (1995), se v jejím pojetí vyznačuje věděním aktérů o tom, co je potřeba udělat, aby se stali součástí scény a zároveň v ní získali určité postavení. Hromadění kapitálu „pomocí stylu a spotřeby, vkusu hudby a oblečení, tetování a piercingu“ (Kolářová a ed. 2011, s. 27) ukotvuje jedince v síti hierarchických vztahů a ostatním účastníkům pomáhá zařadit si ostatní v subkultuře v našem případě na ose „hardcorista vs. pozér“. Zatímco podle míry angažovanosti v punku Heřmanský a Novotná (2011) vycházejí z rozdělení fanoušků na ty z *centra* a *periferie* a ty co *parazitují na scéně*, přičemž za parazity jsou považováni ti, kteří punk používají jako omluvu pro svoje *asociální* chování (žebření, omezené hygienické návyky a nadměrné užívání alkoholu), v hc/punku se dle tohoto rozdělení za parazitování považuje činnost, kterou se snaží jedinec hc/punk společnosti *zaprodat* a z prodeje něco vytěžit (výroba a distribuce hc/punkové image, hudebních nosičů, pořádání koncertů, festivalů atp.). Hc/punková identita musí být dostatečně osvojená a stabilizovaná, k její obměně v punkové subkultuře podle Pixové (Kolářová a kol. 2011) nedochází často, čímž vyvrací Muggletonovo tvrzení o časté obměně identit v současných subkulturách. Toto tvrzení můžeme aplikovat i na hc/punkovou subkulturu, kde přechod k jiné ideově spřízněné subkultuře je akceptovatelný, přechod do mainstreamu je zavrženíhodný, zatímco příklon k nacismu je nepřípustný.

Výše zmíněná *pravidla* vedla v roce 2014 v české hc/punkové scéně k pozdvižení kolem bubeníka z kapele Pipes & Pints známého pod přezdívkou Vinca. Vystoupení, ve kterém prezentuje hc/punkovou scénu v televizi Nova, a účast v projektu s čokoládou Milka²⁹

²⁹ Cílem projektu bylo podle prohlášení firmy mainstreamové společnosti lépe představit subkultury a alternativní životní styly (Vincour in Samuel 2014b).

DO IT YOURSELF TOGETHER

ukázala, že i navzdory tomu, že si dostatečně osvojil jak *objektivovaný* (například zasloužilá sbírka desek), tak *vtělený kapitál* (styl, tetování, slang) (Kolářová a kol. 2011), nevyhnul se ostré kritice, protože si dostatečně neosvojil další důležitou součást, a sice ideologii hc/punku, která ve snaze vyhnout se komodifikačnímu procesu podněcuje k využívání odlišných praktik reprezentace a tvorby (Císař, Koubek 2012). Součástí ideologie je i víceméně obecně sdílený postoj, že existence hc/punku není závislá na přijetí a pochopení většinové společnosti, přesto se v poslední době u některých významných aktivistů z centra scény objevují i názory opačné. Pokud se projevují tendence k propagaci myšlenek hc/punku, vyžadují se ověřené DIY kanály, oproti televizním pořadům a firmám, které prezentují produkty, jako je čokoláda Milka (také sponzoring od firem jako Budvar, Monster), slovy jednoho z účastníků diskuze k vyjádření Vinci:

Pozitivní myšlenky spojené s punkem je třeba dostávat za hranice subkultury. Potřebujeme ale k tomu prostor našich nepřátel?

Nestává se často, že by jedna kapela vzbudila hned několik zásadních diskuzí po sobě, ale tím, že se o rok později kapela Pipes & Pints zapojuje do projektu HitHit,³⁰ (Anonym B, b. d.) není již pochyb o tom, že i navzdory tomu, že vyhrála ocenění Anděla za hudební žánr Hardcore/Punk, za hardcorepunk už není mnohdy žánr Hardcore/Punk, za hardcorepunk už není mnohdy mi jedinci ve scéně již považována.³¹ Vracíme se k tomu, že hc/punk je hudba, ale není to jenom hudba, což

³⁰ Hit hit je projekt, který propojuje tvůrce s fanoušky, kteří je chtějí podpořit, a to prostřednictvím tzv. crowdfundingu, tedy hromadného financování.

³¹ Tuto cenu v roce 2014 vyhrála i kapela Hanba, která byla díky Vincovi, který v ní hrál na bicí, pod palbou kritiky, nicméně po dohodě cenu kapela nepřevzala. Banán jakožto zpěvák kapely při přebírání ceny vystoupil na pódiu s vysvětlením, že kapela odmítá cenu převzít, protože hc/punk patří do

výstižně shrnuje Banán, který s Vincou hrál v kapele Hanba:

Chtít po někom v crowdfundingové kampani např. 35 000 Kč za to, že si může na pódiu zazpívat s kapelou, je podle mě krajně nešťastné, pro mě neakceptovatelné (...) Vždy, když jsem dělal nějaký rozhovor jako zpěvák HANBY, opakoval jsem, že moje/naše hranice jsou možná trochu posunuté od běžného vnímání v hc/punk scéně, ale rozhodně existují a týkalo se to samozřejmě i vnitřního fungování kapely. A tak ve chvíli, kdy přišlo něco, co je překročilo, bylo jediným řešením kapelu rozpustit, jinak by se z ní stala fraška. (Banán in Helar 2016)

Posouváním hranic od běžného vnímání ve scéně Banán myslí, jak se sám vyjádří v dílu o subkultuře straight edge v dokumentárním seriálu *Kmeny*, například že za účelem propagování myšlenek bourá hranice ve scéně svojí přítomností v seriálu, který sponzorují firmy vyrábějící alkoholické produkty, přestože si je vědom toho, že je tímto způsobem vlastně legitimizuje. Což nás opět vrací k tomu, že jestli je někdo straight edge nebo ne, není politikum, ale osobní volba. Zároveň však odmítnutím přání producenta a dramaturga vystoupit v seriálu ve společném dialogu například s někým, kdo prezentuje neonacistickou scénu nebo s představitelem policie, jasně naznačuje, kde hranice nadhledu a tolerance končí. Neonacismus,³² jenž chápe i ve spojení

prostředí undergroundu a cena, která vychází z takovéto soutěže, nemá pro samotnou scénu žádný význam (Banán in Vincour 2014).

³² Vejvodová (2011) popisuje neonacismus jako politický směr, politickou aktivitu či formu, který jako takový zejména kvůli rozdílným výzkumným přístupům ke kontextu neonacistického působení postrádá jednotnou definici. Základním rysem je, že navazuje na dědictví historického německého nacionálního socialismu z první poloviny 20. století a na režimy a hnutí, které s ním kolaborovaly. Novodobá neo-forma nacismu přebírá historické prvky nacismu, jakými jsou například antiliberalismus, antidemokratismus, antikomunismus, princip autoritativního vůdce, rasismus, antisemitismus. Vejvodová (tamtéž)

s mocenskou pozicí policejního úředníka nad řadovým člověkem, a o které se často ve scéně mluví jako o té, která umožňuje nerovné až fašizující jednání,³³ je věc, o níž by se s nikým nemělo diskutovat, a tím vytvářet prostor pro její legitimizaci, ale mělo by se proti ní bojovat veškerými možnými prostředky, jak na jiném místě říká:

Věřím, že nic není víc než solidarita a soucit, ale také věřím, že dobře mířená rána náckovi je potřebnou a účinnou prevencí, zvláště v době, kdy se zase začíná otevřeně mluvit o koncentračních táborech. (Banán in Helar 2016)

Porušování hranic můžeme chápat jako přemostování subkultury s vnějším světem za účelem zprostředkování důležitých myšlenek, ne však jejich propouštění nazpátek. Hc/punk tímto způsobem nabízí řešení určitých partikulárních problémů, které chápe jako problematické v okolní společnosti, ale neponechává místo pro jejich diskusi. Společnost má možnost ji buďto přijmout, k čemuž z větší části nedochází, nebo ji ignorovat, rozhodně se od ní neočekává aktivní participace na jejím spoluvytváření. Hlavním důvodem tohoto odmítavého přístupu je, že majoritní společnost založená na principech, které stojí v opozici proti hc/punku, je těmito principy zároveň limitována, a proto není schopna přinášet konstruktivní řešení.

Jedinci, kteří se rozhodnou jít touto cestou a vydají se za hranici scény s cílem myšlenky okolní společnosti komunikovat, se v určitém ohledu ocitají v meziprostoru. V našem příkladu v přeneseném slova smyslu na mostě, kde jsou pod drobnohledem ostatních, již

poukazuje na společnou ideovou základnu neoneacismu a neofašismu, která se odlišuje v přístupu k homogenní identitě. Neofašismus vyznává silný stát založený na národnostní homogenitě, přičemž neoneacismus inklinuje především k čistotě rasy, a ne příslušnosti k národu.

33 Mazel (1998) upozorňuje na extenzivní používání pojmu fašistický, kterým levicoví aktivisté označují všechny své odpůrce.

„Mikrofon je naše bomba“

jsou připraveni hranici pro ně uzavřít, jak se to stalo například Vincovi, nebo ji nechat otevřenou, těm, co se vrací z půli cesty, jako například Banánovi, který zhodnotil jednání svých spoluhráčů z kapely jako nekorektní a svoji účast v kapele ukončil.

Závěr

Závěrem lze shrnout, že existují jistá témata, která hc/punk považuje za svoji ideologii, již by měli přijímat všichni bez rozporu, což je odmítání rasismu a fašismu i komodifikace a komercializace hc/punku. Vegetariánství, veganství a s tím spojená práva zvířat, které tuto pozici kdysi víceméně zastávaly, se přesunuly do roviny osobní volby a jejich přijetí je s menší či větší mírou pochopení ponecháno na účastníkovi samotném, i když jsou pořád silně propojeny s těmi nejaktivnějšími aktéry ve scéně. Tuto ideologii v minulosti nenásledovali všichni, ale jádrem scény byla tak razantně tlačena, že se stala jasnou součástí hc/punku. Podobnou pozici dnes zastává genderová problematika, která jde však směrem opačným, tedy postupem času se přesunula z oblasti osobní do oblasti veřejné a stává se neoddiskutovatelnou součástí ideologie, i když ji provází mnohé nejasnosti a rozpory (což je ovšem společným znakem téměř všech částí ideologie hc/punku). Squatting, který byl v minulosti v hc/punku více citelný, je podporován, ale kvůli dlouholetým nezdarům a silné státní represii zaznamenává odklon od aktivního usilování o obsazení objektů směrem ke snaze o tvorbu společně vlastněného prostoru, nebo spíše v současnosti třeba pronájmu prostorů, které sdílí společně s různými subkulturami. Udržování ideologie je závislé na tvorbě vlastních kanálů a způsobů reprezentace, které zastřešuje DIY princip, jakožto princip umožňující svobodné a autonomní jednání. Samotný princip se za dlouhá léta

DO IT YOURSELF TOGETHER

v českém prostředí neustále proměňuje, podstata však zůstává stejná. Hodnoty, které utvářel a utváří, míří na oslabování kapitalismu. Existoval zde ještě před pádem režimu, kdy stál u zrodu alternativních proudů kultury, vlastně bychom mohli říct, že byl tady vždy, když jedinci svépomocně vytvářeli vlastní hodnoty, zájmy, odlišné způsoby reprezentace a kultury. V současnosti je však i tato logika ohrožena všude prostupujícím individualismem, který nás učí být na sobě nezávislými jedinci, jak shrnuje Novák:

DIY kultura se svými principy „život do vlastních rukou“, „dělej to po svém“, či „spolehej se hlavně na sebe“ může sklouznout k určitému sobectví či vypjatému individualismu, obzvláště když je každodenně obkloповána společností, která obě adoruje. Snad právě proto bývá někdy také kritizována jako určitá forma laissez-faire libertariánství, dostupná jen těm, kdo mají volný čas a přístup ke zdrojům ve společnosti. (Novák 2006)

Již dávno mnozí aktivisté upozorňují, že touha po tvorbě *vlastního* se zvrhla v tvorbu každý sám a pro sebe. Směnný trh je přesycený výrobky a službami a ponechává málo prostoru na kolektivně utvářené hodnoty. Již dlouho se v anarchistické/autonomní scéně kritizuje, že aktivismus se někdy více soustředí na výrobu triček s politickými výroky než na skutečnou politickou akci. Prostor hc/punku oplývá širokou škálou materiálně utvářených alternativních identit. V tomto ohledu bychom výjimečně mohli dát za pravdu některým výrokům (a to pouze z části) Heatha a Pottera v provokativní knize *Kup si svou revoltu* (2012). S tvrzením, že se novodobé kontrakultury soustřeďují na pořízení si alternativní provokativní identity a tím podle nich veškerá aktivita končí, však nelze souhlasit. Hc/punk jak již bývá zvykem i tuto chybu v systému reflektuje a aktivitám se snaží dát kolektivní rozměr spolu se solidárním jednáním. Nutno

„Mikrofon je naše bomba“

podotknout, že styl u jádra scény neupozaduje potenciál k aktivitě a politické akci, jednoduše vyjadřuje touhu části já po individuální identitě. Nadále platí, že aktéři tím demonstrují svoji součást s některým ze subžánrů, díky čemuž zaručeně víme, že toto je jasná crusterka/cruster, klasická hardkoristka/hardkorák či old school pankáč/pankerka nebo novodobý hipstr/hipsterka.

Hc/punk se při reflektování negativních dopadů individualizace soustřeďuje na proměnu DIY (do it yourself) principu na DIT (do it together) princip. Což je cílem mnohých jedinců i kolektivů, kteří se o to přímo i nepřímo snaží. Jejich možnost je v tomto ohledu omezena, jelikož i navzdory reflektovanému dopadu individualizace nejsou schopni ani v kolektivním jednání sami sebe překročit a otevřít se ostatním. Svazky jsou dočasné a křehké, zodpovědnost často v důsledku toho nese několik jedinců, kteří na to doplácí svojí energií a prostředky a těch s přibývajícím věkem a zakládáním rodiny ubývá. Kolektivní jednání a solidarita, sdílení a DIY princip, který veškerou aktivitu zastřešuje, má ale potenciál při troše štěstí i individualizaci prostoupené životy změnit. Nebo se o to alespoň neustále snaží.